

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการความรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสวนทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยสนับสนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งแนวการจัดการศึกษาได้ยึดหลักการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน ทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (มาตรา 24) ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และ

พัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 9)

กระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งได้แก่การพัฒนาหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถและประสบการณ์เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 113)

จากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปกครอง ก่อให้เกิดปัญหาหลายด้านตามมา อาทิ การกระจายรายได้ ปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศ แนวทางในการพัฒนาประเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ควบคู่กับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ด้วยการ ใช้การศึกษา พัฒนาความรู้เป็นรากฐานในการพัฒนาคน เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะส่งผลต่ออนาคตของผู้เรียนในภายภาคหน้า การจัดการเรียนการสอนต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งภาพรวม หมายถึง การพัฒนาให้ผู้เรียนเติบโตและมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 6)

จากการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาข้างต้น กระบวนการศึกษาต้องทำหน้าที่หลักทั้งเพื่อการเป็นผู้นำ และรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไปสู่คุณภาพตามเป้าหมาย และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ทันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดเวลา ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า สิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนากระบวนการศึกษา คือ ต้องพัฒนาครู เพราะครูต้องรับหน้าที่พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่พร้อมทั้งสติและปัญญาที่จะต้องปรับตัวให้พร้อม กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมจึงกล่าวได้ว่าครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณภาพประชากรในสังคม วิชาชีพครู จึงควรเป็นวิชาชีพของคนเก่ง คนดีในสังคม และผู้ประกอบวิชาชีพควรเป็นต้นแบบทางคุณธรรม จริยธรรม การประพฤติปฏิบัติตน การดำรงชีวิต และสามารถชี้นำสังคมไปในทางที่เหมาะสมที่ควร (ดิเรก พรสีมา. 2541 : 1)

จากสภาพการจัดการศึกษาท่ามกลางความไม่แน่นอนทางการเมือง ความเสื่อมทางวัฒนธรรม และศีลธรรม ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การจัดการศึกษาของไทยยังยึดครูเป็นสำคัญ ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อหา กำหนดวิธีสอน และวิธีประเมินผล ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากสิ่งที่ครูบอก จึงคิดเองไม่เป็น และไม่รู้จักวิธีแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ต้องพึ่งความรู้จากครูโดยตลอด ไม่มีโอกาสได้เลือกเรียนตามความสนใจ และความถนัดของตนเอง (รุ่ง แก้วแดง. 2544 : 104)

วิธีสอนแบบครูบอกให้นักเรียนท่องจำเนื้อหาต่าง ๆ จึงใช้ไม่ได้อีกต่อไปเพราะความรู้ที่นักเรียนควรได้รับมีมากมาย ซึ่งเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงทุกขณะ นักเรียนไม่สามารถจดจำความรู้ได้ทั้งหมด และเมื่อจบการศึกษา ความรู้ที่ได้รับจากการท่องจำนั้นจะไม่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงของนักเรียนได้ เพราะไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งนิโคลาส เบนเน็ต (Nicholas Bennet) ผู้เชี่ยวชาญประจำกระทรวงศึกษาธิการ ได้สรุปรายงานเกี่ยวกับผู้บริหาร และครูผู้สอนในประเทศไทยว่าไม่เคยฝึกให้เด็กคิดด้วยตนเอง ทุกอย่างจะอยู่ที่ครู ครูเป็นคนคิด และสั่งการ จุดมุ่งหมายการสอนมุ่งเน้นการสอบเอาคะแนนเป็นสำคัญ (สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 6 - 7) ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายเขต 1 ได้สรุปรายงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในจังหวัดหนองคายว่า ครูยังคงมีการจัดการเรียนการสอนเดิม ๆ อยู่ คือการจัดการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง (รายงานการจัดการอบรมสัมมนาทางวิชาการ วันที่ 25 เมษายน 2552 : 25 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคายเขต 1 (รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา. 2551 : 20)

ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาของไทย โดยมีแนวคิด ปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่าการศึกษาคือการเรียนรู้ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวการจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ ต้องบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคลสามารถทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 53) รวมทั้งยังเป็นรากฐานสำคัญในอันที่จะพัฒนาสังคมไทยไปสู่ความเข้มแข็ง และมีความสมดุล ทั้งในด้านของสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้สังคมสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. 2545 : 45)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณค่า ควรได้รับการเชื่อถือไว้วางใจ อันเป็นแนวทางผลักดันผู้เรียนไปสู่การบรรลุศักยภาพของตนเอง (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข์, 2542 : 4 - 5) โดยครูเป็นผู้จัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกซึ่งศักยภาพหรือความรู้ความสามารถของตนด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning by Doing) ครอบงำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง ครูไม่บอกถึงความรู้อันทั้งหมดให้แก่ผู้เรียน แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดหาเหตุผลเพื่อแก้ปัญหาเองด้วยการสอนให้ผู้เรียนคิดมากกว่าจำ สอนให้ทำมากกว่าท่อง ทำให้ผู้เรียนกลายเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ หรือเป็นผู้นำตนเองสามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้ และเมื่อกระบวนการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงแล้ว กระบวนการวัดผลจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสดงผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) ที่ปรากฏในแบบจำลองของพฤติกรรมและผลงานเป็นหลัก แทนการใช้ข้อสอบที่วัดได้ แต่ความจำเป็นเพื่อสะท้อนให้เห็นความสามารถแท้จริงของผู้เรียน ที่เป็นกรณีประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 52)

การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ หรือเป็นคนดีนั้น ต้องเริ่มต้นที่ครูก่อน เพราะครูเป็นผู้ดำเนินการ และรับผิดชอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติแห่งชาติ 2542 มาตรา 24 ที่บัญญัติว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (ฉลาด จันทรมบตี, 2551 : 34)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นสิ่งที่ผู้จัดการศึกษาจะต้องตระหนักถึงความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การเรียนการสอนที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังเน้นการสอนที่ยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้มีอำนาจในชั้นเรียน ครูยังยึดมั่นว่าตนเองเป็นผู้รู้มากที่สุด ผู้เรียนมีหน้าที่รับและปรับตัวให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้และวิธีการของครู (สาโรช โศภิตร์ภักดิ์, 2542 : 42) กระบวนการเรียนการสอนยังเป็นพฤติกรรมการถ่ายทอดเนื้อหาสาระของความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยอาศัยแบบเรียนหรือตำราที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนเรียนด้วยการท่องจำหรือจำพฤติกรรมของผู้เรียนจะท่องได้เป็นนกแก้วนกขุนทอง ไม่สามารถคิดเองทำเอง ปฏิบัติเอง สร้างองค์ความรู้และแก้ปัญหาเองไม่ได้ เพราะจะมีความรู้ในวงจำกัดในสิ่งที่ครูบอกหรือสอนเท่านั้น สำหรับการสอนจะเน้นทฤษฎีมากกว่าให้ลงมือปฏิบัติ ไม่เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะ ช่างคิด ช่างทำ ช่างสงสัย และใฝ่หาคำตอบ นอกจากนั้นยังขาดการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 25)

สาเหตุที่ครูยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนจากที่ครูเป็นสำคัญมาเป็นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น มีปัจจัยหลายอย่างแต่สาเหตุสำคัญคือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจและขาดแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการ นับเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจที่แม้เวลาจะผ่านไปกว่า 20 ปีแล้วที่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร แต่แนวคิดในเรื่องการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก็ยังคงอยู่ แสดงให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวยังไม่ได้เกิดผลในทางปฏิบัติในระดับที่น่าพอใจ (ทศนา แคมมณี, 2547 : 24)

ผู้วิจัยได้ไปสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษาหนองคาย เขต 21 จำนวน 8 โรงเรียน จากการสังเกตการเรียนการสอน พบว่า ครูยังใช้วิธีการสอน โดยยึดครู เป็นสำคัญ ยังไม่เปลี่ยนวิธีการสอนเป็นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอน นักเรียนไม่สนใจการเรียนเพราะใช้เทคนิคการสอนแบบบอกความรู้ให้นักเรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของการทดสอบเห็นได้จากคะแนนสอบ NT วิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนกวนวันวิทยา ได้คะแนนเฉลี่ย 30.28 โรงเรียนคำขบกวานวิทยา ได้คะแนน 27.61 โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร ได้คะแนนเฉลี่ย 40.21 โรงเรียนพระธาตุบังพวนวิทยา ได้คะแนนเฉลี่ย 28.97 โรงเรียนเวียงคำวิทยา ได้คะแนนเฉลี่ย 24.33 โรงเรียนหนองคายวิทยาคาร ได้คะแนนเฉลี่ย 29.44

โรงเรียนหินโงมพิทยาคม ได้คะแนนเฉลี่ย 33.84 และโรงเรียนถ่อนวิทยา ได้คะแนนเฉลี่ย 29.77 ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ได้คะแนนเฉลี่ย 47.34 และระดับประเทศ ได้คะแนนเฉลี่ย 46.51 และจากการประเมินคุณภาพทางการศึกษาของ สมศ. ผลการประเมินภายนอกรอบที่ 2 จากข้อมูลการประเมิน สมศ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 1 ผลการประเมินด้านผู้เรียน ปรากฏ ดังนี้ คือ มาตรฐาน ที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ได้คะแนนเฉลี่ย 2.73 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ และมาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ได้คะแนนเฉลี่ย 2.90 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งผลการประเมินระดับคุณภาพการศึกษาของ สมศ. ผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำ จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น หากมีการสร้างรูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะช่วยให้ครูและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำกับ ติดตาม และตัดสินใจทางด้านการบริหารได้อีกด้วย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2552 : 45)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และนำไปทดลองใช้เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอันจะส่งผลต่อการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. รูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นอย่างไร
3. ผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
3. เพื่อประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยแบ่งขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเนื้อหาสาระเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่การศึกษาเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการประเมินรูปแบบที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้ง 4 ด้าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่

- 3.2.1 ครูสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3.2.2 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3.2.3 ครูมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3.2.4 ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. ขอบเขตด้านวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยแบ่งขั้นตอนดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีของการจัดการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. วิเคราะห์วิธีดำเนินการที่สำคัญจากสภาพจริง ของสถานศึกษา รวมทั้งศึกษาเอกสาร ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์สรุปเป็นแนวการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ร่างรูปแบบการดำเนินงานการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากผลการสังเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางที่ได้จากศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เขต 21
2. จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แล้วจัดเวทีระดมสมอง (Brain Storming) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วย นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ครู-อาจารย์ และตัวแทนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา
3. ผู้วิจัยนำผลจากการจัดการสนทนากลุ่มและการระดมสมองมาสังเคราะห์และสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. ผู้วิจัยส่งรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการประเมิน ก่อนนำไปใช้

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบ่งขั้นตอนได้ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจให้กับผู้บริหาร ครู-อาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสังกัดครูที่ทำการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เขต 21 จำนวน 381 คน
2. ตรวจสอบและประเมินผลตามแนวทางการพัฒนาครู ก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยตรวจสอบจากแผนการเรียน และรายงานผลการประเมินนักเรียน ประจำปีการศึกษา
3. ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มทดลองคือครู สังกัด โรงเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 โรงเรียนก่อนวิทยา และ โรงเรียนเดื่อวิทยา จำนวน 20 คน
4. ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลังจากดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบผู้วิจัยสร้างขึ้น 1 ภาคเรียน
5. สรุปและรายงานผลการวิจัยโดยผู้วิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการพัฒนาครู หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการพัฒนาครูเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยกิจกรรมรูปแบบการเพิ่มสมรรถนะครู และรูปแบบด้านคุณลักษณะวิชาชีพที่ใช้พัฒนาครูที่สอน โดยผู้เรียนเป็นสำคัญ แล้วนำไปพัฒนาครูผู้สอนในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 จังหวัดหนองคาย

ครู หมายถึง ข้าราชการครู หรือครูที่ทำหน้าที่หลักในด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดหนองคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

การสร้างรูปแบบการพัฒนา หมายถึง การจัดทำรูปแบบที่นำไปพัฒนาครูผู้สอนในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 จังหวัดหนองคาย โดยนำกระบวนการและขั้นตอน 3 ระยะ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การทดลองใช้ ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผ่านกระบวนการ 3 ระยะแล้วจะได้รูปแบบการพัฒนาครูที่สอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดขึ้น

การพัฒนา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปลี่ยนจากการยึดครูเป็นสำคัญมาเป็นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยวิธีการหรือกระบวนการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการสอน โดยผู้เรียนเป็นแกนกลางของการสร้างการมีส่วนร่วม รู้ ร่วมคิด ร่วมกระทำระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับครูผู้สอนด้วยการใช้ยุทธวิธีที่หลากหลายและยืดหยุ่น คำนึงถึงความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียน โดยครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมความคิดและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พัฒนาตนเองอย่างเต็มที่สอดคล้องกับศักยภาพ ความต้องการ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยวัดจากการทำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ชนิดเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ

พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามพฤติกรรมของครู โดยสอบถามจากนักเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ระดับความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินคุณภาพของแผนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ปัจจัยด้านการเพิ่มสมรรถนะครู หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองเพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย

ปัจจัยด้านเจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นความนิยมชมชอบของครูผู้สอน ที่มีต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อครูได้พบเห็นหรือปฏิบัติการสอนตามแนวคิด หลักการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นความรู้สึกที่มีต่อการสอนสามารถแสดงออกได้ 2 ลักษณะคือ ลักษณะทางบวก (Positive) คือ ลักษณะที่แสดงถึงความพอใจเห็นด้วยนิยมชมชอบ และสนับสนุนต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กับลักษณะทางลบ (Negative) คือ ลักษณะที่แสดงถึงความเบื่อหน่ายไม่สนใจ ไม่เห็นด้วยไม่ส่งเสริม และไม่สนับสนุนต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยด้านพึงพอใจในการทำงานของครู หมายถึง ความรู้สึกโดยรวมของครูที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขที่เกิดจากการทำงาน และได้รับผลตอบแทนมีประเด็นการวัด 8 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้ความรู้ความสามารถ 2) การบรรลุผลสำเร็จ 3) ความก้าวหน้า 4) การได้รับการยอมรับ 5) ผลประโยชน์แก่ผู้อื่น 6) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา 7) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และ 8) การปกครองบังคับบัญชา

ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู หมายถึง การช่วยเหลือ การส่งเสริม ให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเกอประสิทธิผลกับผู้เรียน สนับสนุนการทำงาน ofครูในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีการศึกษา ด้านความสามัคคี ofหมู่คณะ และด้านความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน แบ่งประเด็นการวัดเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) จัดทำข้อมูลข่าวสาร และเอกสารทางวิชาการของโรงเรียน 2) การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีทางการศึกษา 3) ความสามัคคี ofหมู่คณะ และ 4) ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน

ปัจจัยด้านคุณลักษณะด้านวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ความสามารถของครูที่ทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูควรมีความรู้ในเรื่องของหลักสูตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่เสมอ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ ทำวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงกระบวนการสอนของตนเอง และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งมีประเด็นการวัด 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร 2) ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้อยู่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตลอดจนการนำผลการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ และ 4) ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา หมายถึง ความสามารถ ofครูในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้สารสนเทศว่าด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ได้รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สามารถนำไปจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนสามารถแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู จากการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้
3. เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ให้ดีขึ้น นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วน